

DEN NORSKE KIRKE

Strømsø menighetsråd

HØRING OM JUSTERING AV HOVEDGUDSTJENESTEN OG ALMINNELIGE BESTEMMELSER

Høringssvar fra Strømsø menighetsråd

Den norske kirke er veldig homogen når det kommer til kulturelt uttrykk og form. Gudstjenestereformen har ikke ført til nok nyskaping og valgfrihet. Kirken appellerer til dem som har liturgi og symbolikk som trosspråk, mens de som ikke har noe forhold til liturgi, forsvinner til andre typer (fri-)menigheter. Større variasjon vil kunne favne flere typer mennesker. Når 30-39-åringene er den aldersgruppen som kjenner seg minst hjemme i kirken, og disse er avgjørende for om barna blir tatt med til kirken, er det viktig å lage gudstjenester som de kan trives med. Noen liker liturgi, og andre ikke.

Innstrammingene i liturgi og musikalske uttrykk gjør at det kan bli enda vanskeligere å finne en gudstjeneste man kan trives med. Særlig i byene hvor man lett kan tilby forskjellige typer gudstjenester, vil gudstjenestene nå bli mer konforme. Færre kulturuttrykk vil appellere til færre typer mennesker.

Det skal bli færre alternativer i de ordene som menigheten fremsier eller synger, heter det. Samtidig vil det være rom for variasjon i gudstjenestelivet, særlig i de bønnene som liturgen og medliturgen ber, og i gudstjenesteuttrykket. Men det legges fortsatt opp til mange liturgiske ledd og mange ord i gudstjenesten. Det må være mulig å utelate noen av de liturgiske leddene. Dette er særlig aktuelt ved familiegudstjenester med små barn. Her oppleves den totale liturgipakken som altfor stor og tung til tross for at man velger de korteste alternativer. Pedagogikken som ligger til grunn, synes å være at hvis man blir vant med liturgien fra man er liten, vil man like den som stor. Dette er en pedagogikk man kan stille spørsmålstegn ved. Det er like legitimt å mene at gudstjenesten bør vokse med barna og tilpasses barnas utvikling og at flere og flere liturgiske ledd kan komme etter hvert som barna vokser. Det bør også være mulig å ha egne melodier på liturgiske ledd på familiegudstjenester.

Like så finnes det mange voksne, også i vår menighet, som ikke trives med den tradisjonelle høymessen, men som likevel vil sette pris på et gudstjenestetilbud som passer deres uttrykk. Disse menneskene finner man sjelden i benkeradene. Vi opplever at denne gruppa sjelden blir diskutert, men de bør være en svært viktig målgruppe for at den norske kirkes gudstjenester skal kunne bety mer for flere. Denne gruppa er også gjennomgående yngre enn den gruppa man nå legger mest til rette for med de foreslåtte endringene. Det gir mening å tenke enda mer på fremtidige målgrupper og gudstjenestedeltakere når vi nå sammen utvikler den norske kirke.

Strømsø menighet ligger midt i Drammen by der alle 8 menigheter tilbyr høymesser etter den tradisjonelle modellen. Med et generasjonsskifte i menigheten har de frivillige som er rekruttert de siste årene, vært knyttet til trosopplæringsgudstjenesten og nyutviklingen Strømsømesse. Denne kveldsgudstjenesten har et enkelt og minimalistisk preg rent liturgisk, men med fokus på god og relevant forkynnelse også for kirkefremmede, og på variert og engasjerende musikk. Legges det restriksjoner på disse vil vi miste utviklingen vi har bygget og flere frivillige og MR-medlemmer har varslet at de vil slutte å engasjere seg i utviklingen. For Strømsø menighet vil det være katastrofalt, da engasjementet og frivilligheten vi tross alt har i stor grad er knyttet til de friere gudstjenestene våre.

Strømsø menighets prinsipielle holdning er: Den lokale menighet bør bestemme mest mulig. Denne friheten gjør det også mulig for andre menigheter å «gå tilbake» til færre alternativer der menighetsmassen tilsier at dette vil være gunstig. Menighetsrådet kjenner best sin egen menighet og målgrupper og bør få frihet til å definere en hensiktsmessig profil, også på sin hovedgudstjeneste. Dersom de foreslåtte endringen trer i kraft må det være mulig for menigheten å få fast dispensasjon for hovedgudstjenester som avviker fra gjeldende ordning. Noe annet vil i beste fall stoppe, og i verste fall reversere, utviklingen i Strømsø menighet.

TILBAKEMELDINGER PÅ DE ENKELTE SPØRSMÅLENE

1 a: Hvordan mener dere gudstjenestereformen har påvirket gudstjenestelivet i deres menighet og i Den norske kirke?

Den har ført til større variasjon menighetene imellom og mellom de forskjellige typene gudstjenester innad i menighetene.

1 b: Hva har fungert godt, og hva har fungert dårlig ved gudstjenestereformen?

Lokalt hos oss har involvering fungert godt og beriket gudstjenesten. Stedegengjøring og fleksibilitet har ført til at menighetene er blitt vant til og stolte over sine typer gudstjenester.

På den andre siden fremstår Den norske kirke fortsatt som veldig homogen over hele landet når det kommer til kulturelt uttrykk og form. Gudstjenestereformen har ikke ført til nok nyskaping og valgfrihet. Kirken appellerer til dem som har liturgi og symbolikk som trosspråk, mens de som ikke har noe forhold til liturgi, forsvinner til andre typer (fri-)menigheter.

1 c: Hvilke av de momentene som er nevnt ovenfor mener dere vi særlig bør rette vår oppmerksomhet mot i gudstjenestearbeidet fremover?

- Det bør fortsatt legges vekt på stor valgfrihet. Innstrammingene som foreslås, er unødvendige. Menighetene bør selv få velge hvilke løsninger som fungerer godt i sin egen menighet.
- Det bør tilstrebes en enda større sjangerbredde i det musikalske uttrykket.
- Aldersgruppen 30-39 år er den mest kritiske aldersgruppen. Det er disse som scorer lavest på spørsmålene om gudstjenesten er inkluderende, trosstyrkende og om kirkemusikken er berikende. Det er også disse som er småbarnsforeldre. Når disse ikke ønsker å komme på gudstjenester fordi det ikke gir dem noe, mister vi også barna deres. Vi må få denne aldersgruppen i tale og høre hva som skal til for at gudstjenesten kan være attraktiv for dem og deres barn.
- Kun 36 % opplever gudstjenesten som trosstyrkende. Prekenen bør prioriteres i årene fremover.

1 d: Hvilke behov ser dere for et mer variert gudstjenesteliv med ulike former for gudstjenester?

Innstrammingene i liturgi og musikalske uttrykk gjør at det kan bli enda vanskeligere å finne en gudstjeneste man kan trives med. Særlig i byene hvor man lett kan tilby forskjellige typer gudstjenester, vil gudstjenestene nå bli mer konforme. Færre kulturuttrykk vil appellere til færre typer mennesker.

Det skal bli færre alternativer i de ordene som menigheten fremsier eller synger, heter det. Samtidig vil det være rom for variasjon i gudstjenestelivet, særlig i de bønnene som liturgen og medliturger ber, og i gudstjenesteuttrykket. Men det legges fortsatt opp til mange liturgiske ledd og mange ord i gudstjenesten. Det må være mulig å utelate noen av de liturgiske leddene. Dette er særlig aktuelt

ved familiegudstjenester med små barn. Her oppleves den totale liturgipakken som altfor stor og tung til tross for at man velger de korteste alternativer. Pedagogikken som ligger til grunn, synes å være at hvis man blir vant med liturgien fra man er liten, vil man like den som stor. Dette er en pedagogikk man kan stille spørsmålstegn ved. Det er like legitimt å mene at gudstjenesten bør vokse med barna og tilpasses barnas utvikling og at flere og flere liturgiske ledd kan komme etter hvert som barna vokser. Det bør også være mulig å ha egne melodier på liturgiske ledd på familiegudstjenester.

2: Mener dere at det er behov for å justere eller presisere noe ved prosedyren for hvordan menighetens lokale grunnordning utarbeides og vedtas? Hva bør endres?

Den lokale menighet bør bestemme mest mulig. Godkjenningsmyndighet bør være prost på vegne av biskopen. Det bør være mulig å få fast dispensasjon for hovedgudstjenester som avviker fra gjeldende ordning, for eksempel for familiegudstjenester.

3 c: Inngangssalme

Det er unødvendig å gjøre det obligatorisk at man står under inngangssalmen. Dersom det er prosesjon, kan det være naturlig, dersom det ikke er prosesjon, kan man sitte. Dette skaper ikke utrygghet dersom det opplyses om før gudstjenesten. Dette bør den enkelte menighet avgjøre.

3 d: Hilsen

Det er unødvendig å gjøre det obligatorisk at man står under hilsen. Dette bør den enkelte menighet avgjøre.

3 e: Er dere enige i at samlingsbønnen ikke lenger blir obligatorisk, men et valgfritt ledd?

Ja. Den fungerer godt, men trenger ikke være obligatorisk.

3 f: Har dere endringsforslag eller kommentarer til leddet syndsbejennelse i høringsforslaget?

Det er bra at det fortsatt er to muligheter for plassering av syndsbejennelsen, tidlig i gudstjenesten eller i sammenheng med forbønnsdelen. Det bør være mulig å kutte ut syndsbejennelsen i familiegudstjenester, eller ev. flette den inn i forbønnen med kun en setning («Tilgi oss når vi gjør deg imot»).

3 g: Kyrie

Kyrieleddet er nå endret fra å være et ledd som kan utelates, til å bli et obligatorisk ledd i alle hovedgudstjenester. Det bør fortsatt kunne utelates, særlig i familiegudstjenester med små barn. Erfaringen er at inngangssalme, samlingsbønn og Gloria før ev. dåp og preken, er nok på familiegudstjenester.

Teksten på Kyrie bør være «Gud, vår Far» og ikke «Gud Fader».

3 h: Gloria

Her ønsker vi å kunne beholde Magnus Beites Gloria på familiegudstjenester. Den er ikke lenger med blant valgmulighetene, men må fra nå av søkes biskopen om, noe vi synes er unødvendig.

Menighetene bør også kunne bruke en annen lovsang eller ett eller flere lovsangsomkvad på vanlige gudstjenester hvis ønskelig, ikke bare ved enkelte gudstjenester.

3 i: Er dere enige i at ledd 8 Dagens bønn blir obligatorisk i alle hovedgudstjenester, og ikke et valgfritt ledd?

Nei. Obligatorisk Dagens bønn fører til en altfor ordrik første del av gudstjenesten. Hvis denne blir obligatorisk, kommer nok ikke Samlingsbønnen til å bli med videre fordi det blir for mange bønneledd i den innledende delen. På familiegudstjenester har 5-tegnsbønnen fungert veldig godt som samlingsbønn fordi både ord og bevegelser hermes. Dette blir vanskelig å gjøre med Dagens bønn.

Det passer heller ikke med obligatorisk Dagens bønn når vi ikke følger dagens tema. På trosopplæringsgudstjenester og andre familiegudstjenester følger vi ofte heller en kjernetekst i trosopplæringsplanen. Da vil Dagens bønn virke malplassert.

På høymesser kan Dagens bønn fungere fint, men like gjerne på Samlingsbønnens plass. Uansett bør den være valgfri.

4: Har dere endringsforslag eller kommentarer til hoveddel II Ordet?

4 c: Hallelujaomkvadet før og etter evangelielesning bør ikke være obligatorisk. Menigheter er forskjellige, og selv om det kan fungere fint noen steder, bør ikke alle menigheter tvinges til å ha det med. Hvis hallelujaomkvadet blir obligatorisk, passer det dårlig å ha en preken som ender opp i en evangelielesning. Hallelujaomkvadet passer også dårlig når teksten leses mens den dramatiseres.

4 d: Under Preken står det at følgende utgår: «I prekendelen kan det i samråd med liturgen legges inn aktualiserende, dramatiserende eller aktiviserende innslag som er samordnet med innholdet i prekenen.» Etter kontakt med Kirkerådet, er det ikke 100 % avklart at denne setningen fjernes i det nye forslaget fordi det er en selvfølge at man kan ha dette under prekenen. Dette må selvfølgelig fortsatt være lov.

4 e: Trosbekjennelsen bør kunne utelates på familiegudstjenester med små barn. Den kan da ev. erstattes av en trosbekjennelsessalme eller en kort trinitarisk formel.

4 i: Ny forbønn 5: Denne har potensiale til å kunne bli brukt på familiegudstjenester for litt større barn, der de kan lage bevegelser til de stiliserte versene. Det burde derfor være laget bedre formuleringer til det siste verset. «Helgener og martyrer» - går det heller an å si «mennesker før oss» el.l.? Ordet «klarsyn» er uheldig og gir assosiasjoner til «Åndenes makt» og liknende på TV (det å være synsk) – går det heller an å si «evne» el.l.?

Bønnevandring og nattverd: Vi er kritiske til innstrammingen av muligheten til å kombinere bønnevandring og nattverd. Dette har vi gode erfaringer med og ser ingen grunn til at vi ikke skal kunne fortsette med dette. Begrunnelsen fra Kirkerådet om at forbønn hører hjemme i Ordets del og ikke skal sammenblandes med Nattverddelen, holder ikke verken teologisk eller pedagogisk. Bønnevandring samtidig med nattverden senker terskelen for å gå til nattverd, det er tidsbesparende og gir en god stund for både barn og voksne der hele kroppen får være med. Dette bør den enkelte menighet bestemme selv.

5 a: Kommenter gjerne nattverdpraksisen i menighetene i dag med tanke på særkalk og / eller intinksjon og med tanke på mottakelse av nattverd stående eller knelende på alterringen.

Det fungerer godt med en variasjon mellom intinksjon og kneling. Ved enkelte gudstjenester tilbys man også mulighet til å knele for seg selv ved alteret etter at man har mottatt elementene ved intinksjon. Det bør drøftes videre hvorfor vi ikke følger praksisen som primært anbefales, nemlig å ha stående nattverd ved at hver nattverddeltaker tar med en særkalk og mottar vinen i den. Dette fastholder ikke bare nattverdens karakter av å spise og å drikke, men er også mye mer hygienisk.

5 b: Gi gjerne kommentarer til valgene av ordene som er foreslått.

Støtter at vi nå kan si «Dette er Jesu kropp» og at «kalk» er byttet ut med «beget» i innstiftelsesordene.

5 c: Er dere enige i at takkofferet inngår i nattverdliturgien, og ikke i forbønnsleddet?

Ofringen bør sees som en del av vår tjeneste for verden, og vi må fortsatt være obs! på at en kobling til nattverden kan svekke nattverden som ufortjent nådemiddel. Samtidig er det en praktisk og tidsbesparende ordning å ha takkofferet som første ledd i nattverddelen.

5 e: Har dere kommentarer eller endringsforslag til ledd 19 (Takksigelse og bønn) og 20 (Nattverdmåltidet) i høringsforslaget?

Prefasjonsdialogen bør ikke være obligatorisk. Det må kunne gå an å bruke andre, kortere hilningsord til nattverden (som vi gjør nå på familiegudstjenester). Kirkerådet sier de ønsker at prefasjonsdialogen skal være obligatorisk fordi da forstår alle at nattverdhandlingen begynner, og reiser seg. Det går an å gjøre menigheten oppmerksom på at nattverddelen begynner på andre måter (på med messehagel, vise tegn til at man skal reise seg mm.).

Sanctus: Vi ønsker å kunne fortsette å bruke Sanctus fra Salmer 1997 på familiegudstjenester: «Hellig, hellig, hellig er Herren Sebaot. Hele jorden er full av din herlighet. Ære være Gud!». Dette Sanctus er ikke lov fordi det mangler Benedictus (Velsignet være han som kommer i Herrens navn).

Støtter at tilsigelsesordene fortsatt skal være «Den korsfestede og oppstandne ... soning for alle våre synder» og at forslaget «Vi har tatt imot Jesus» ikke er et tilstrekkelig klart uttrykk for en luthersk forståelse av nattverden og Kristi soning.

6: Gi gjerne kommentarer eller endringsforslag til nattverdbønnene.

Nattverdbønn E som er laget for familiegudstjenester, er fremdeles altfor ordrik. Nattverdbønn G (ny) er kortere, men kan kun benyttes ved særskilte anledninger, for eksempel når det er mange dåp. Den har også vanskelige formuleringer som gjør at den ikke egner seg så godt på familiegudstjenester («Han er det levende brød som kommer ned fra himmelen og gir verden liv»).

Den korte dialognattverdbønnen vi har brukt tidligere ved familiegudstjenester, er ikke lenger lov. Den, eller noe tilsvarende, burde fremdeles kunne brukes (L: La oss lovprise Gud. A: Takk og ære tilhører Gud i all evighet. / Sanctus / L: Vi lovsynger deg, Gud, himmelens og jordens skaper. A: Du omslutter oss med kjærlighet og omsorg. L: Takk for frelsen du har gitt oss gjennom Jesus Kristus. A: Vi ber deg: Send din Ånd over oss og dine gaver. / Innstiftelsesordene / Vår Far)

7: Justeringer i hoveddel IV Sendelse

I likhet med inngangssalmen bør det ikke være obligatorisk å stå under siste salme.

Det kommer ikke klart nok frem i høringen hvilke velsignelsesord og utsendelsesord om kan benyttes på andre hovedgudstjenester enn høymessen. Her bør det være stor frihet.